

ten varsinainen kansanedustaja parlamentissa — hän ei ole tehtävänsä ymmärtänyt ja väistyy. Tehkäämme sen takia ahkerasti työtä tämä valtioihanne saavuttaaksemme, jotta ihmiskunta kerran saisi virkamiehiä, jotka nekin toteuttavat ihmiskunnan korkeat tehtävät eikä vaan jonkun hallituksen ja sen suosimien pienten kansanryhmien itsekkäitä tarkoituksiperiä ja omanvoittoisia pyyteitä.

Savon Työväen Joululehti 1908.

Työväestön tila.

MIKÄ ON KÖYHÄLISTÖN TILA?

Yhä enemmän on ruvettu tiedemiesten keskuudessa harrastamaan työväestön sielu- ja tunne-elämän selville saamista, jotta siten paremmin voitaisiin arvostella nykyisen proletariaatin todellista tilaa sen syvimässä syvyydessä.

Tämän tilan selvittämiseen on pyrkinyt sosialistinen toveri Paul Göhre kahdella kirjallaan: "Denkwürdigkeiten und Erinnerungen eines Arbeiters" (Fischer) ja "Lebensgeschichte eines modernen Fabrikarbeiters" (Bromme), jonka jälkimäisen kirjan esipuheessa Göhre nimenomaan sanoo tarkoittavansa "nykyisen proletariaatin todellisen elämän yleistä tuntemista proletaarin oman kynän kautta". Edellisestä kirjasta lausuu prof. Sombart omassa hyvin etevässä kirjassaan ("Das Proletariat", siv. 77), että se on kerrassaan "kauhea" ja sitä lukee "henkeä pidättämällä"; jälkimäinen on hieman väsyttävä lukea (358 siv.), mutta sekin on sangen valaiseva. Mainittava on tässä suhteessa myöskin kuuluisan sosialistisen naistaistelijan Adelheid Poppin elämäkerta ("Jugendgeschichte einer Arbeiterin") johon itse Bebel on kirjoittanut esipuheen.*)

*) Mainita voisi vielä Winter, Ich suche meine Mutter; Viersbeck, Erlebnisse eines hamburg. Dienstmädchens; Böhme, Tagebuch einer Verlorenen v. m. m.

Erittäin mieltäkiinnittävä on meilläkin viimeisten tapausten kautta hyvin tunnetun prof. Brodan kuvaus, johon myös itävaltalainen sosialisti Julius Deutsch on ottanut osaa ("Das moderne Proletariat, eine social-psychologische Studie") ja jonka loppuun (siv. 143—226) on koottu sangen monta työläisten omaa lausuntoa tilastaan, joita lukee mitä suurimmalla hartaudella.

Viimeinen teos, joka sangen laveasti kuvaa köyhälistön tilaa yksinomaan työläisten omien lausuntojen perusteella, on Adolf Levensteinin suuri kirja ("Die Arbeiterfrage", 406 siv. 1912).

Levenstein on hankkinut aineistonsa siten, että on lähettänyt *sosialistiseen puolueeseen ja Saksan yleiseen ammattijärjestöön kuuluvan* työväestön eri ryhmien keskuuteen kysymyskaavoja, joihin 63 % eli 5,040 kaikista saajista vastasi eri ikä- ja palkkaluokista. 4,846 yksityiskirjettä selvitti vielä sen lisäksi kysymyksessä olevia asioita, mm. poisti *muutamia* epäluulojakin. Kääntymistä naisten puoleen kutsuu L. epäonnistuneeksi ("Fiasco"), 64 miehen kirjeessä vakuutetaan päälle päätteeksi, ettei "vaimo anna miehen vastata tai on repinyt rikki kysymyskaavakkeet".

L. jakaa vastaajat neljään ryhmään: suhteellisesti tai kokonaan "välinpitämättömiin eli joukkokerrokseen", "vinoon sivistyneihin" (verbildet), joiden kirjeet uhkuvat karkeuksia ja yksinkertaisia, mahtipontisia voimasaanoja, "mietiskeleviin", jotka paljon mietiskelevät ja "älykkäisiin", jotka ovat luovia, itsenäisiä luonteita. Vastaavat prosenttimäärät 64.1; 20.1; 9.9; 5.9. Tällä jaolla ei mitenkään tarkoiteta mitään työvälle alenta-vaista.

Koska voi otaksua, että Levensteinin tulokset tarjoavat lukijoille monta hauskaa kohtaa ja lausuntoa, teen tässä lyhyesti selkoa tuon laajan kirjan pääasiallisista saavutuksista.

L. asettaa ensin vastattavaksi kysymyksen, "pidätekö enemmän urakka- vaiko tuntipalkasta ja miksi?" Valtavan suuri enemmistö (3.319 753 vastaan) vaati tuntipalkkaa etupäässä terveydellisistä syistä ja koska

siten palkkamäärä on tasaisempi. Urakkapalkan puoltajat omaksuivat tällöisen palkkausjärjestelmän syystä, että siten ansaitsivat enemmän (415) tahi että siten olivat enemmän omat herransa. Useimmat viittaavat Marx'in lausuntoon, että "urakkatyö on murhatyö". Toiset väittävät, "ettei ihminen ole mikään kone", "että urakka on kavalin riistokeino, minkä työnantajat voivat keksiä", siinä ilmestyvät kaikki ihmisen huonoimmat itsekkäät taipumukset ja "urakka on se muoto, joka tekee kapitalistille helpoimmaksi työväestön riistämisen, joka aikaansaapi ennen aikaista voimien tuhlausta ja aikaista sairaloisuutta. Urakka pilaa ihmislunteen, kavalimmat kumppanit ovat urakkatyöläisiä. Minun on aina vastenmielistä nähdä noita kiivaasti kaikesta välittämättä ahertavia, epäkohteliaita ja jokaista etua hyväksensä käyttäviä ihmisiä."

Toiseen kysymykseen: "tuottaako työ teille iloa vai päinvastoin?" vastasi melkoinen enemmistö (3,154 ja 698), ettei se nykyisissä oloissa voi tuottaa iloa. Se on muka "ikuista yksitoikkoisuutta aamusta iltaan asti". Tähän tulee lisäksi painostus, että kaikesta ahertamisesta huolimatta siltäkin ansaitsee liian vähän. Usein täytyy myöskin kuulla mestarin muistutuksia: "Ellette saa parempia tuloksia, on teidän jättäminen paikkaanne". "En tahdo tulla koneeksi alennetuksi", huudahtaa eräs työntekijä. Sillä "tuo alituinen sitouminen koneeseen kuolettaa yleensä kaiken korkeamman ajattelamisen ja synnyttää epämiellyttävän tunteen joka ei lähde mielestä". "Nykyään on työ ihmiskunnan kirous".

Ei siis ole kumma, että työläinen jo 4, 5, 7 tunnin työn jälkeen on aivan uuvuksissa, kuten käypi selville seuraavan kysymyksen vastauksista. Sitäpaitsi "ilma on tavallisesti niin huono, että suorastaan tympäsee, kun astuu työhuoneeseen". Väsymys on sitä luonnollisempi, kun ravinto on puutteellinen, melkein aina vaillinainen. Muutamat lohduttavat itseänsä sillä, että aina näin on ollut ja tulee niin olemaan. Työ tekee heidät tylsiksi. He eivät enää voi ajatella. Ja jos pääsee ajatuksiin, koskevat ne usein perheen toimeentuloa. "Voinko tur-

vata perheelleni huolettoman elämän?” Tahi kysymys asetetaan: “Mistä tulee, että työnantaja korjaa suurimman osan työvoimani tuottamista tuloksista. Se on minua aina kiusaava ajatus.” Ajattelemisenkin muuttuu täten kiusaksi. “Ajattelen aina kovaa kohtaloamme, kun meidän, työläisten tulee kaikki aikaansaada ja kuitenkin itse kärsiä nälkää, mutta ne, jotka eivät koko vuoden kuluessa työskentele, elävät ihanasti ja sättelevät vielä meitä laiskureiksi.” “Ajattelen miten julmaa on, että meitä nykyisessä luokkavaltiossa riistetään ja että meillä on niin vähän osaa terveestä elämästä, vaikka meillä kuitenkin kaikilla pitäisi olla yhtäläinen oikeus”. Ja moni ajattelee, että parempi olisi, jos pääsisi haudataan ikuisen lepoon. “Mitä minulla on kaikista ponnistuksistani. Yksin paljas elämä, ei muuta. Oi, elämä, sinä olet tuskista suuri.” Mutta välistä tulee joku lohduttava ajatuskin. “Ainoa ajatus, joka minua lohduttaa on: milloinka rupee sarastamaan työläisten aivoissa? Milloin vapautetaan vihdoin kansa orjuuden kahleista? Tämä luja uskoni tulevaan voittoon antaa minulle uutta voimaa ja uutta rohkeutta”. “Ajattelen sosialismia ja sen edistymistä joka vuosi.”

Ja kun asetettiin vastattavaksi kysymys: painaako teitä enemmän alhainen palkka vaiko riippuvaisuus, kävivät vastaukset jotenkin tasan. “Epäilen, kumpiko asia minua enemmän painaa. Kun ajattelen pientä palkkaa, joka vain puoleksi riittää perheeni ylläpitämiseksi inhimillisesti, vaikka ponnistan kaikki voimani, silloin valtaa minut rajaton raivo. Lasteni isänä täytyy minun sitä paitse katsoa, että viheliäisin kurjuus sulkee heiltä tien eteenpäin ja tämä on erittäin tuskastuttavaa minulle.” Mutta “riippuvaisuus työnantajasta on hirveintä. Yhdellä iskulla voi hän tehdä työmiehensä leivättömiksi. Lapsille opetetaan varhain tämä seikka ja heitä kasvatetaan kelvollisiksi luokkataistelijoiksi. Se on paras, minkä voin niille antaa.” “Kyllä tahtoisin antaa lapselleni enemmän ja parempaa, mutta sanomatomasti painaa ajattelevaa ihmistä, tunnehikasta työmiestä riippuvaisuus työnantajan ja hänen apuriensa

oikuista, jotka ovat matelevia ylöspäin ja tunnottomia alaspäin ja käsittävät työmiehen ainoastaan työjuhdaksi, niin että usein tahtoisivat käydä kiinni hänen kurkkuunsa." Monasti puhkeaa ihmisarvon tunne selvästi näkyviin. "En ole mikään orja enkä ole riippuvainen. Syön mieluummin kuivia leipämurusia kuin suostun jonkun kuolevaisen oikkuihin. Minua on 8 kertaa rangaistu, juuri koska en milloinkaan ole ollut riippuvainen. Taipuisa ihminen ei ole ihanaan taisteluun kelpaavainen." "Ei mikään paina minua alas. Taisteluluonne kun olen, on lempilauseeni: eteenpäin."

Kysymys, kuinka monta tuntia työntekijä mielellään tekisi työtä, tuotti vastaukseksi yleensä 5—8 tuntia päivässä "nykyisessä yhteiskuntajärjestyksessä". Ja mitä työlläinen etupäässä tekisi, jos hänellä olisi riittävästi aikaa käytettävänä tai mitä hankkisi itsellensä, jos olisi enemmän rahaa? Vastaukset ovat sängen merkilliset ja tuottavat työvälle *suurta kunniaa*. Useimmat (1,266) tahtoisivat etupäässä kartuttaa puuttuvaa sivistystään, toiset (879) ottaa osaa enemmän perheensä elämään, toiset (562) elää luonnon kanssa yhteydessä ja harjoittaa taidetta, neljäs ryhmä (531) pyrki toimimaan agitaattorina yhteisen asian hyväksi. *Eikö tämä ole suoraan sanoen suuremmissa!* Mahtaisiko niin sanotun sivistyneen luokan enemmistö omantunnon mukaan vastata yhtä ylevästi? Sitä voisi tosiaan epäillä. "Oppia tahtoisin, oppia, korjatakseni sen, mikä minun täytyi nuoruudessani jättää. Siihen tarvitaan lyhyt työaika, jotta sielu vielä olisi vastaanottavainen eikä tykänään veltostuisi, kuten asian laita nykyään on... Orjatyö nykyisen kapitalismin palveluksessa tappaa työlläisen vielä kehittymättömän ihmissielun täydelleen." Jos taas olisi enemmän rahaa toivovat useimmat parempaa asuntoa (712), parempia vaatteita (640) tai parempaa ruokaa (571), mutta hyvin suuri määrä omaa kirjastoa! Ja kun Levenstein kysyi, mitä työväki huolimatta ajasta ja rahasta yleensä toivoisi, vastasivat useimmat (1,611 ja 1,487), että he toivoivat joko ansionsa kasvavan tai sosialismin voittavan. Joku tah-

too suoraan vallankumoustakin. Eräs taas toivoo, että hänen kumppalinsa saisivat jäykemmän niskan. "Sillä noilta orjasieluilta puuttuu luja, oma tahto, itsenäisyyttä ja tarmoa. He ovat kaikkeen tyytyväisiä ja he ilkkuvat sinua, jos sinä olet tyytymätön."

Surkea on usein työläisen perhe-elämä. Moni vastaa suoraan: "Kapakassa juodaan viinaa ja siten haihtuvat kaikki ikävät hetket." Kuitenkin hylkää 3,075 alkoholin ja ainoastaan 586 pitää siitä kiinni. Kapakassa huvittele ainoastaan 604; 1,867 pysyvät perhe-elämässään (kuten muutenkin, eivät kaikki vastaa joka kysymykseen). Perhe-elämän viehättäväisyys vähenee paljon siitä, että vaimonkin täytyy ulkona ahertaa. Eräs työmies lausuu: "Kuinka minä löytäisin mitään huvia perheestäni. Sairaani vaimoni täytyy myöskin mennä ulos työtä hakemaan ja minun kehoitukseeni: 'jää kotiin', vastaa hän aina jyrkästi: 'me tarvitsemme rahaa; meillä on kuusi lasta'". Ei siis ole kumma, että saa lukea seuraavankin vastauksen: "Minun ja vaimoni toivo on, ettemme enää saisi lapsia. Bebel puhuu kyllä tieteellisyyden irvikuvasta, kun joku lääkäri ryhtyy antamaan neuvoja raskauden estämiseksi. Jos hän vain tietäisi minkälainen useimpien työläisvaimojen laita on. Heidän koko ajatuksensa ja tunteensa kohdistuvat yksinomaan raskauden välttämiseen. Sen tuntee heidän puheistansa. Jos kuukautiset jäävät tulematta, heti on pelko suuri, sillä joka työläisvaimo tietää, mitä yksi lapsi lisää merkitsee: yhä enemmän huolia ja kurjuutta, sillä tulot eivät nouse."

Mutta sittehän on ihmeteltävä, miten ihanteellisuus on suuri työväestössä. Sangen sattuvasti lausuu Levenstein: "Jos omanvoiton pyytämättömyys, itsekieltäytyminen, rajaton uhrautuminen utooppisen tai sisältörikkaan ihanteen hyväksi ovat siveellisiä hyveitä, silloin voi sanoa, että näitä hyveitä on kansan suurissa joukoissa niin runsaasti, että harvoin viisaimmatkaan filosoofit ovat niin pitkälle päässeet. Tosiaan, sanat, kuten sosialismi, luokkataistelu, vapaus, tasa-arvoisuus, veljeyys vaikuttavat joukkosieluun tavattomalla voimalla..

Nämä sanat herättävät sieluissa suuremmissa ja epämääräisiä kuvia, mutta juuri epämääräisyys lisää niiden tenhoavaa voimaa. Mikä syvä vastenmielisyyys taas toiselta puolelta sanoja sellaisia vastaan kuten porvaristo, kapitalismi y. m. Muuten tyyneet ja älykkäät työmiehet joutuvat aivan silmittömään raivoon, jos rupeaa moittimaan liian kiivaita voimasanoja, jotka ilmaisevat rajattomia vihantunteita... Eräs metallityöntekijä kirjoittaa: "Te puhutte kaiken olemisen perusteesta, rakkaudesta. Eikö minun juuri tule vihata, jotta voisin rakastaa? Mitä minä vihaan, rakastan sen alkuperäisessä muodossa ('Urform'), muuten se olisi minulle yhdentekevä. Niin, minä vielä väitän, että viha ei olekaan muuta kuin rakkauden valtava voima."

Ja suuren suuri enemmistö odottaa sosialismilta vapautusta. "Sosialismilta toivon nääntyvän ihmiskunnan pelastusta. Siltä toivon yhtämittaista rauhaa, iloa, vapautta ja oikeutta. Jo näen kipinöitä uuden ajan aamuruskosta ja ehkä kohta nousee tulevaisuuden kevätaurinko nykyisyyden tummalle taivaanrannalle. Tämä toivo on minun uskontoni. Se on se lähde, josta ammennan vastustusvoimaa tuskieni ja kärsimysteni huojentamiseksi." Toinen työläinen vastaa: "En ole mikään yksinäinen, joka perheellisestä onnesta on kaikki löytänyt. 1890 vuoden työväenliike, neljännen säädyn kamppailu tullaksensa huomioon otetuksi tempasi minutkin mukaansa. Sen aatteen hurmaamana, sen liikkeen pyörteeseen vedettynä, täytyi minun palvella. Palvelen sitä koko palavan sydämeni lämmöllä. Tahdon sitä aina palvella, palvella edistystä ja henkisyttä, joka ohjaa aineellisuuden". Kolmas lausuu: "Sosialidemokratian tulevaisuusvaltio tulee, sen täytyy tulla. Pidän sosialistista tulevaisuusvaltiota, kuten jokaista edellistäkin, inhimillisen kulttuurin ajanjaksona, joka, niinkuin nämäkin, tarvitsee aikaansa kehittyäkseen. Se toivo lienee oikeutettu, että meidän aikanamme mullistukset voivat tapahtua nopeammin kuin ennen — meidän aikanamme, jolloin uudenaikainen tekniikki — jota pidän niin tärkeänä tekijänä yhteiskunnallisessa kehitysprosessissa —

on niin suuremmoisesti kohonnut. Se se on, joka uusilla voitoillaan aina luopi uusia olemisen mahdollisuuksia — mahdollisuuksia, jotka yhä enemmän selventävät luokka-aseman, mikä on omiansa jyrkästi toisistaan rajoittamaan taistelun piirteet. Tässä sortajat — tuossa sorretut. Ja tämän tietoisuuden kasvaessa kasvaa harrastus luoda uusi parempi yhteiskunta. Ja joka henkilö, joka liittyy tähän harrastukseen, on kappale eteenpäin. Valoa ei enää voi sammuttaa, yhtä vähän kuin voi tukahuttaa kevään tuulahdukset pitkän koleaan talvivyön jälkeen. Ja ihmiskevään, tulevaisuudenvaltion, aikaisemmin tai myöhemmin, täytyy tulla.” Viides huudahtaa: “Uskon ja usko on jo kappale tulevaisuuden valtiosta. Toivo vahvistaa ja ylentää meidät, kun me epätoivossa vajoamme alas tässä epätydyttävässä ja epätäydellisessä elämässä”. Voisi luoda esille vaikka kuinka monta todistusta tämmöisestä mielialasta. “Valtiollinen ja ammatillinen liike on vuodattanut minuun vihaa jumalallista maailmanjärjestystä ja omistavaa luokkaa vastaan”. “En ole sosialidemokraatti sen takia, että olen suuttunut niistä vääryyksistä, joiden alaiseksi itse olen joutunut, vaan sen takia, että minun täytyy nähdä, mitenkä monet tuhannet riutuvat riutumistaan kurjuudessa ja viheliäisyydessä.” Ja täynnä suuremista itsetietoisuutta huudahtaa eräs: “Lapseni voivat kerran ylpeillä siitä, että olen myös kärsinyt ihmiskunnan vapauttamisen tähden.”

Prof. Broda arveli eräällä luennollaan Turussa, että Saksan kansasta ainoastaan kolmas osa on uskonnollisella pohjalla. Tämä arvelu saapi ainakin Levensteinin tutkimuksesta täydellisen vahvistuksensa: suhde on vieläkin suurempi: usko jumalaan oli 668:lla, 2,330 ei uskonut jumalaan — suuri osa tosin ei vastannut kysymykseen; moni taas, joka siihen vastasi liitti lisää jottenkin jyrkkiä väitteitä. Eräs työläinen lausuu: “En usko Jumalaan enää, koska hän niin kurjasti on hylännyt oman kuvansa, ihmisen.” “Jumalaan en usko”, sanoo toinen, “koska hän on kuollut.” Kolmas: “Tähän kysymykseen vastaaminen on ajan tuhlausta.” Nel-

jäs: "Lapsellinen kysymys. Mitä jumalaa te tarkoittatte? Juutalaistenko vai pakanain vai turkkilaisten? Pidän kiinni Goethen Prometeusmaisesta Faust runoelmasta: tuo toisella puolen ei paljon minua liikuta."

Aivan kummallisilla tunteilla lukee kaikki nuo työväestön omat mietteet, joista olen yllä esittänyt useampia otteita. Päättäne, kun on kirjan loppuun lukenut, on vilpitiön ihailu. Sillä kaikki taikka suuri osa vastauksista osoittaa, että Saksan työväestö on selvillä suuresta tehtävästään, uuden kulttuurin luomisesta ihmiskunnalle; ja että se innolla, koko sielunsa voimalla pyrkii pääsemään tähän korkeaan päämäärään jonka se on itselleen asettanut. Ja sen takia se kelpaa yhä edelleen kaikille muillekin kansoille kauniiksi asiamieheksi ja kaikille yksityisillekin, jotka uskovat, että syvien rivien itsetietoisuudessa ja itsetietoisessa pyynnössä piilee uuden yhteiskunnan taimi, joka kerran kasvaa suureksi puuksi, kantaen kauniita, ihania hedelmiä.

Uusi Yhteiskunta 1912.

Säkeniä 1913.

PIIRTEITÄ TYÖLÄISNAISEN ELÄMÄSTÄ SIVISTYKSEN KESKUSTOISSA

Sivistyneen maailman kaikissa maissa ovat naiset nousseet tarmokkaasti vaatimaan suurempia oikeuksia yhteiskunnassa. Ylempien kansankerrosten naiset rajoittavat toimintansa pääasiassa pyrkimään samanvertaisten miesten rinnalle, huolimatta tahi sivuseikkana huolta pitäen köyhälistön naisten alennustilasta. Tämä seikka, joka ei mitenkään ole puolustettavissa semmissään, on selitettävissä, kun ottaa huomioon, että he päinvastaisella menettelyllä kaivavat oman hautansa. Köyhälistön naiset, jotka muodostavat valtavan enemmistön naismaailmassa, taistelevat taas proletaaristen miesten keralla kapitalismijärjestelmää vastaan, sillä